

بررسی شیوع وابستگی به موبایل و ارتباط آن با عزت نفس دانشجویان

طیبه خزاعی^{۱*}، علیرضا سعادتجو^۱، مجید شبانی^۲، محمد صنوبری^۲، محسن بازیان^۲

۱- دانشگاه علوم پزشکی بیرجند- دانشکده پرستاری و مامایی- گروه پرستاری. ۲- دانشگاه علوم پزشکی بیرجند- بیمارستان ولیعصر (عج)- کارشناس پرستاری.

تاریخ دریافت: ۱۳۹۱/۵/۵، تاریخ پذیرش: ۱۳۹۲/۲/۳۱

چکیده

مقدمه: وابستگی به تلفن همراه مشکلی جدی برای کار و زندگی اجتماعی است. افرادی با عزت نفس پایین، استفاده‌ی مشکل ساز و بیشتری از تلفن همراه دارند. هدف مطالعه تعیین شیوع وابستگی به موبایل و ارتباط آن با عزت نفس دانشجویان است.

مواد و روش‌ها: در این مطالعه توصیفی- تحلیلی ۶۹۷ دانشجوی با روش نمونه‌گیری تصادفی سیستماتیک انتخاب شدند. ابزار جمع‌آوری داده‌ها پرسشنامه‌ی عزت نفس ۱۰ سؤالی روزنبرگ با مقیاس ۴ درجه‌ای لیکرت و پرسشنامه وابستگی به موبایل شامل ۲۰ سؤال در سه حیطه: تحمل محرومیت (سؤالات ۱-۷)، اختلال عملکرد زندگی (سؤالات ۸-۱۳) و اجبار- اصرار (سؤالات ۱۴-۲۰) بود. داده‌ها در نرم‌افزار SPSS وارد و با آزمون‌های آماری *t-test* و *t*-کای- دو و ضریب همبستگی پیرسون آنالیز شدند.

نتایج: میزان شیوع وابستگی به موبایل ۹/۰٪ می‌باشد. میزان وابستگی به موبایل در دو جنس تفاوت معناداری نداشت، اما برحسب سن، رشته، مقطع تحصیلی، مدت و چگونگی استفاده، تعداد تماس و پیام‌های دریافتی و ارسالی روزانه و متوسط شارژ ماهانه متفاوت بود. مدت استفاده از موبایل و تعداد تماس و پیام‌های دریافتی و ارسالی روزانه و میزان استفاده از اینترنت موبایل و متوسط شارژ ماهانه در دانشجویان برحسب سن و جنس و رشته و مقطع تحصیلی به‌طور معناداری متفاوت بود. بین وابستگی به موبایل و عزت نفس در دانشجویان همبستگی معنادار منفی وجود داشت ($r = -0.67$).

نتیجه‌گیری: کاهش عزت نفس می‌تواند منجر به استفاده مشکل ساز از تلفن همراه شود. پس شناسایی افراد در معرض خطر و به کار گرفتن راه‌کارهایی برای ارتقای عزت نفس مفید می‌باشد.

واژه‌های کلیدی: شیوع، وابستگی به موبایل، عزت نفس، دانشجویان.

Original Article

Knowledge & Health 2014;8(4):156-162

Prevalence of Mobile Phone Dependency and its Relationship with Students' Self Esteem

Tayebeh Khazaei^{1*}, AliReza Saadatjoo¹, Majid Shabani², Mohammad Senobari², Mohsen Bazian²

1- Instructor, Department of Nursing, faculty of Nursing and Midwifery, Birjand University of Medical Science, Birjand, Iran. 2- B.Sc. of Nursing, Valli-e-asr Hospital, Birjand University of Medical Sciences, Birjand, Iran.

Abstract:

Introduction: Dependence on mobile phone is a serious problem for work and social life of individuals. People with low self-esteem, have problematic mobile phone use. The aim of this study was to determine the prevalence of mobile dependency and its relationship with self-esteem of students.

Methods: In this cross-sectional study, 697 students were chosen through systemic random sampling method. Data collection tools included 10-item rosenberg self-esteem questionnaire with four-point Likert Scale, and the 20-item mobile dependency questionnaire which covered three domains of deprivation tolerance (item 1-7), dysfunction of life (items 8-13) and force - persist (items 14-20). The collected data were entered in SPSS 16 software and analyzed with statistical tests of T-Test, and chi-square and Pearson Correlation.

Results: The rate of mobile dependency was 0.9 %. It did not differ by sex, however, by age, field of study, educational level, duration and how to use, the number of daily incoming and dialed call and message, average monthly charge were different. Mobile dependency and self esteem in students had a negative significant correlation ($r = -0.67$).

Conclusion: Low self-esteem can lead to problematic use of the mobile phone; therefore, identifying people at risk and strategies for promoting self-esteem is useful.

Keywords: Prevalence, Mobile dependency, Self-esteem, Students.

Conflict of Interest: No

Received: 26 July 2012

Accepted: 21 May 2013

*Corresponding author: T. Khazaei, Email: thayebek@yahoo.com

مقدمه

تکنولوژی‌هایی مانند تلفن همراه و اینترنت روزبه‌روز در حال پیشرفت هستند. تلفن همراه از بزرگترین اختراعات دنیای امروزی است و به‌دلایلی مانند راحتی استفاده و تسهیلات آن، اکثریت مردم در کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه از آن استفاده می‌کنند. گستره‌ی متنوع از عملکردهای جدید تلفن‌های همراه مثل دوربین، کامپیوتر، پخش موزیک و GPS (سیستم موقعیتی جهانی) وجود دارد. درحالی‌که تلفن‌های همراه به‌عنوان وسیله‌ای برای ارتباط و تعاملات بین فردی جذاب هستند و علیرغم پیشرفت محسوس تکنولوژی گوشی همراه از هنگام ورودش در سال ۱۹۸۳ و مزایای بالقوه‌ی آن، استفاده از تلفن همراه بدون عیب هم نیست و همواره خطرات فزاینده‌ی نیز در استفاده‌ی مشکل‌ساز از آن وجود داشته است (۱).

رفتارهای خاصی مربوط به تلفن‌های همراه مشکل‌ساز در نظر گرفته می‌شوند و در نتیجه کنترل‌های اجتماعی و قانونی مرتبط با آن روبه افزایش است. مطالعات نشان داده بین استفاده مشکل‌ساز از تلفن همراه با پرخاشگری، سیگار کشیدن، تمایل به خودکشی و پایین بودن عزت‌نفس در همه سنین و دو جنس ارتباط مثبت وجود دارد (۱).

تبعاً استفاده از تلفن‌های همراه در مکان‌های مختلفی از جمله بیمارستانها، هواپیماها و پمپ بنزین‌ها ممنوع بوده یا استفاده از آن در حین رانندگی در بسیاری از کشورها خلاف قانون می‌باشد. از جمله مشکل‌های دیگر استفاده از تلفن همراه، نگرانی کاربران آن نسبت به هزینه‌های بالای آن می‌باشد (۱).

رفتارهای شبه اعتیادی به تلفن همراه مشکلی جدی برای کار و زندگی اجتماعی افراد است. افراد معتاد، در صورتی‌که تلفن همراهشان نباشد، احساس افسردگی، شکست و تنهایی می‌کنند. گاهی اوقات کار و زندگی شان بر اثر تماس‌های مکرر، پیام‌های متنی، گشت‌وگذار در وب و چت‌های آنلاین مختل می‌شود (۲).

تعریف کردن رفتارهای شبه اعتیادی مشکل است زیرا علایم متعددی همراه آن‌هاست.

اعتیاد به تلفن همراه در فهرست انواع اعتیادات امروزی DSM-IV نیست، به همین دلیل در تشخیص، درمان، بررسی و تحقیق در مورد اعتیاد به تلفن همراه، سردرگمی وجود دارد (۲).

ماریا پازد معتقد است هنگامی‌که از اعتیاد صحبت می‌شود اشاره به رفتارهایی غیرقابل کنترل که با رفتار طبیعی متفاوت است، می‌شود. وابستگی به مواد به‌عنوان پدیده سایکولوژیک، شناختی و رفتاری است که پس از استفاده مداوم از یک ماده به‌وجود می‌آید و شامل تمایل شدید به مصرف مواد، اشکال در کنترل مصرف، اولویت مصرف نسبت به سایر فعالیت‌ها و تعهدات، گاهی اوقات علائم پرهیز فیزیکی و تفاوت در مصرف علیرغم پی‌آمدها و عوارض ناشی از آن می‌باشد (۳).

علیرغم فقدان نشانه‌های تشخیصی قابل اعتماد و در دسترس، شباهت‌هایی بین استفاده‌ی مشکل‌ساز از تلفن همراه و سایر انواع اعتیاد مثل سیگار کشیدن، دارو، الکل، اینترنت و قمار پیشنهاد شده است (۱). مطالعه موتوهارو و همکاران در سال ۲۰۰۹ با مدل رگرسیون چندگانه نشان داد افرادی که استفاده مشکل‌ساز از تلفن همراه‌شان دارند، متمایل به سمت برون‌گرایی و ابتلا به سایر انواع اعتیاد هستند (۱). خودکنترلی و تنهایی نیز به‌عنوان متغیرهای پیش‌بینی‌کننده مناسب برای اعتیاد گزارش شده‌اند. انگیزش، پیش‌بینی‌کننده دیگر تمایلات اعتیادی می‌باشد. گتز و شارپ گزارش کردند، افرادی که امتیاز بالایی را در خودکنترلی نشان می‌دهند، استعداد و تمایل بیشتری برای اعتیاد الکلی دارند. خودکنترلی عبارت است از تمایل برای کنترل و تنظیم خود اجتماعی و عمومی. افرادی با خودکنترلی بالا به سرنخ‌های اجتماعی حساس بوده و تمایل به اتخاذ رفتارهایی برای خود عمومی‌شان دارند که انتظارات و تقاضاهای شان را برآورده نماید. محتمل است که کاربران معتاد به تلفن همراه بتوانند خودکنترل‌کننده‌های بالایی باشند (۱).

براساس مطالعه ابرنبرگ سه پیشگویی‌کننده اعتیاد عبارتند از: محرومیت (پاسخ منفی فیزیولوژیکی و سایکولوژیکی به عدم استفاده از مواد در رفتار فرد)، از دست‌دادن کنترل (استفاده بیش از حد و تکرار) و چابکی (فعالیت مسلط بر رفتار و افکار). در این مطالعه ناسازگاری و اکستروژن با استفاده زیاد از تلفن همراه مرتبط شده‌اند درحالی‌که وظیفه‌شناسی و عصبانیت زیاد، استفاده‌ی زیاد از SMS را پیش‌بینی می‌کند. عزت‌نفس (ارزیابی از خود) رفتار تلفن همراه را پیش‌بینی می‌کند. افرادی با عزت‌نفس پایین، استفاده‌ی مشکل‌زا و به میزان بیشتری از تلفن همراه را گزارش کرده‌اند (۴).

در ایران، علیرغم استفاده‌ی گسترده از تلفن همراه هیچ تحقیق رسمی و انتشار یافته‌ای استفاده بالقوه اضطراری یا اعتیادی از آن را مورد بررسی قرار نداده است، ولی خطرات امنیتی و بهداشتی گوشی‌های همراه مورد بررسی قرار گرفته‌اند.

انجام تحقیقات برای مشخص کردن ویژگی‌های افرادی که ممکن است به شدت درگیر تلفن همراه خود باشند و اینکه آیا تلفن‌های همراه در حال تأثیرگذاری بر فرآیندهای روانشناختی هستند و آیا می‌توان این نتایج را به سایر گروه‌ها و یا تکنولوژی‌های ارتباطی تعمیم داد؟ ضروری است.

دانشجویان به‌دلایل مختلف از جمله دوری از خانواده و تنهایی، فعالیت‌های آکادمیک و شغلی (استفاده از اینترنت، فرهنگ لغت و کتب مرجع) از تلفن همراه بیشتر استفاده می‌کنند. هدف این مطالعه تعیین شیوع وابستگی به تلفن همراه و ارتباط آن با عزت‌نفس دانشجویان است.

مواد و روش‌ها

روش انجام مطالعه حاضر مقطعی می‌باشد و جامعه مورد مطالعه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بیرجند می‌باشند. ابتدا سهم هر رشته براساس

بین مدت‌زمان (تعداد سال‌های) استفاده از موبایل و سن و جنس دانشجویان ارتباط معناداری وجود داشت؛ به طوری که درصد بیشتری از مردان در مقایسه با زنان، بیش از ۶ سال دارای موبایل بوده‌اند. همچنین در گروه سنی بالای ۲۳ سال تعداد افرادی که بیش از ۶ سال موبایل داشتند، بیشتر بود و این تفاوت از لحاظ آماری معنادار بود (جدول ۱).

همان‌طور که در جدول ۲ مشاهده می‌کنید، موارد استفاده از موبایل در دو جنس در بعضی از موارد تفاوت معناداری داشت؛ به طوری که میزان بازی کردن با موبایل در پسرها (۴۴/۳٪) بیشتر از دخترها (۲۶/۶٪) بود. میزان تماشای فیلم توسط موبایل در پسرها (۴۲/۹٪) بیشتر از دخترها (۲۲/۸٪) بود. میزان استفاده از اینترنت با موبایل در پسرها (۱۸/۹٪) بیشتر از دخترها (۱۰/۳٪) بود. متوسط تعداد پیام‌های ارسالی روزانه و پیام‌های ارسالی و دریافتی پایان هفته در دو جنس تفاوت معناداری داشت؛ به طوری که تعداد پیام‌های ارسالی روزانه در ۱۶/۵٪ دختران، بیش از ۱۵ عدد بود ($P < 0/006$). مدت استفاده از موبایل و تعداد تماس‌ها و پیام‌های دریافتی و ارسالی روزانه در دانشجویان سنین مختلف، متفاوت بود به طوری که در دانشجویان کمتر از ۲۰ سال، بیشتر بود. ($P < 0/001$)

متوسط شارژ ماهانه در دخترها بیشتر از پسرها بود؛ به طوری که متوسط شارژ ماهانه در ۵/۲٪ دختران بیشتر از ۳۰/۰۰۰ تومان بود ($P = 0/003$). ۹۳/۱٪ افراد استفاده متوسط، ۶/۱٪ استفاده شدید را گزارش کردند. میزان شیوع اعتیاد به موبایل ۰/۹٪ بود.

میزان وابستگی به موبایل برحسب طول مدت استفاده از موبایل (جدول ۳) و چگونگی استفاده از آن تفاوت معناداری داشت (جدول ۴)، ولی برحسب سن و جنس تفاوت معناداری نداشت.

میزان وابستگی به موبایل برحسب تعداد تماس‌های ارسالی، دریافتی روزانه و همین‌طور تعداد پیام‌های ارسالی و دریافتی روزانه و پایان هفته، ($P < 0/001$) و نیز مقطع تحصیلی ($P = 0/001$) تفاوت معناداری داشت.

۵۹/۳٪ افرادی که کمتر از ۳ سال موبایل داشتند، وابستگی شدید و ۴۱/۷٪ وابستگی متوسط داشتند. میزان وابستگی به موبایل در افرادی که متوسط تماس‌های روزانه آنها بیش از ۱۰ تماس بود، بیشتر بود. ۵/۲٪ این افراد وابستگی متوسط و ۱۶/۷٪ وابستگی شدید داشتند.

وابستگی به موبایل در حیطه اختلال در عملکرد زندگی و تحمل محرومیت با عزت‌نفس دانشجویان ارتباط معنادار منفی داشت یعنی در دانشجویانی که عزت‌نفس پایین‌تری دارند وابستگی به موبایل بیشتر بود (جدول ۵).

وابستگی به موبایل و عزت‌نفس در دانشجویان ارتباط معنادار منفی داشت یعنی در دانشجویانی که عزت‌نفس پایین‌تری دارند و وابستگی به موبایل بیشتر است ($r = -0/67$).

تعداد کل دانشجویان شاغل به تحصیل آن رشته و حجم نمونه تعیین شده، مشخص گردید. سپس با استفاده از اسامی دانشجویان و فاصله طبقات تعیین شده، دانشجویان به‌طور تصادفی سیستمیک انتخاب شدند. پس از توضیحات لازم در مورد اهداف و محرمانه‌ماندن اطلاعات و کسب رضایت شرکت‌کنندگان از آنها خواسته شد تا در پایان کلاس‌ها پرسشنامه‌ها را به‌صورت حضوری در مدت ۳۰ دقیقه تکمیل نمایند.

حجم نمونه براساس فرمول برآورد یک نسبت براساس نتایج سایر مطالعات با $P = 0/02$ و $d = 0/03$ و $\alpha = 0/05$ برابر ۶۹۷ نفر برآورد گردید (۴).

پرسشنامه وابستگی به موبایل شامل ۲۰ سؤال می‌باشد که در سه حیطه شامل: تحمل محرومیت (سوالات ۱-۷)، اختلال عملکرد زندگی (سوالات ۸-۱۳) و اجبار - اصرار (سوالات ۱۴-۲۰) طبقه‌بندی و براساس مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت شامل گزینه‌های (خیلی کم، کم، زیاد و خیلی زیاد) نمره‌گذاری شده است. نمرات گزینه‌های فوق به ترتیب ۱-۲-۳-۴ و ۵ می‌باشند. در این پرسشنامه جمع نمرات هر حیطه به‌عنوان نمره‌ی آن حیطه و نیز جمع نمرات ۲۰ سؤال به‌عنوان نمره‌ی کل فرد در وابستگی به موبایل در نظر گرفته شده است. بنابراین جمع نمرات در این پرسشنامه در محدوده ۲۰-۱۰۰ قرار می‌گیرد که در آن نمره بزرگتر یا مساوی ۷۰ اعتیاد، ۶۳-۷۰ استفاده شدید، کمتر از ۶۳ استفاده متوسط در نظر گرفته می‌شود. بنابراین براساس امتیازات، دانشجویان را به‌صورت معنادان به تلفن، استفاده‌کنندگان شدید و استفاده متوسط شناسایی می‌کند (۵). با مطالعه موردی روی ۳۰ نفر از دانشجویان ضریب آلفای کرونباخ برای سوالات ۰/۹۲ به‌دست آمد.

ابزار دیگر مطالعه پرسشنامه‌ی عزت‌نفس روزنبرگ شامل ۱۰ سؤال می‌باشد که براساس مقیاس ۴ درجه‌ای لیکرت به گزینه‌های: شدیداً مخالف، مخالف، موافق و شدیداً موافق درجه‌بندی شده است و نمرات گزینه‌های فوق به ترتیب ۰-۱-۲ و ۳ در نظر گرفته شده است. جمع نمرات ۱۰ سؤال به‌عنوان نمره‌ی عزت‌نفس دانشجو در نظر گرفته می‌شود. جمع نمرات در محدوده ۰-۳۰ است و نمره‌ی بالاتر به‌عنوان عزت‌نفس بالاتر محسوب می‌شود. در این پرسشنامه ضریب همبستگی تک تک سوالات با کل سوالات حداکثر ۰/۷۳ و حداقل ۰/۴۴ بوده است (۶).

داده‌ها پس از جمع‌آوری در نرم‌افزار SPSS وارد و با استفاده از آزمون‌های آماری T-test، کای اسکوئر و ضریب همبستگی پیرسون در سطح $\alpha = 0/05$ آنالیز شدند.

نتایج

۶۹۷ دانشجو در این مطالعه شرکت کردند. میانگین سن \pm (انحراف معیار) دانشجویان $17/5 \pm 1/75$ سال بود. ۲۸۰ نفر (۴۰/۲٪) از شرکت‌کنندگان مذکر و ۴۱۷ (۵۹/۸٪) نفر مؤنث بودند.

جدول ۱- مقایسه مدت زمان استفاده از موبایل در دانشجویان برحسب سن و جنس

متغیر	مدت زمان استفاده برحسب سال		
	۶ > (%)	۳-۶ (%)	۳ ≤ (%)
P.V			χ^2
		جمع (%)	

	(N=۶۷۴)	(N=۳۸۹)	(N=۲۴۰)	(N=۴۵)	
سن					
> ۲۰	۳۵۳ (۱۰۰)	۲۴۴ (۶۹/۱)	۹۴ (۲۶/۶)	۱۵ (۴/۲)	
-۲۳					
۲۱	۲۴۷ (۱۰۰)	۱۲۹ (۵۲/۲)	۱۰۵ (۴۲/۵)	۱۳ (۵/۳)	
> ۲۳	۷۴ (۱۰۰)	۱۶ (۲۱/۶)	۴۱ (۵۵/۴)	۱۷ (۲۳)	
جنس					
مذکر	۲۷۳ (۱۰۰)	۱۳۸ (۵۰/۵)	۱۱۳ (۴۱/۴)	۲۲ (۸/۱)	
مؤنث	۴۰۱ (۱۰۰)	۲۵۱ (۶۲/۶)	۱۲۷ (۳۱/۷)	۲۳ (۵/۷)	
P	۰/۰۰۸**	۹/۷۰۶			

جدول ۲- مقایسه موارد استفاده از موبایل در دو جنس

موارد استفاده از موبایل	دختر		پسر	
	تعداد (%)	تعداد (%)	تعداد (%)	سطح معناداری
صحبت کردن				
خبر	۱۹ (۴/۶)	۱۲ (۴/۳)		$\chi^2=۰/۰۲۹$
بلی	۳۹۸ (۹۵/۴)	۲۶۸ (۹۵/۷)		$P=۰/۰۸۶$
بازی کردن				
خبر	۳۰۶ (۷۳/۴)	۱۵۶ (۵۵/۷)		$\chi^2=۲۳/۴۰$
بلی	۱۱۱ (۲۶/۶)	۱۲۴ (۴۴/۳)		$P=۰/۰۰۱$
تماشای فیلم				
خبر	۳۲۲ (۷۷/۲)	۱۶۰ (۵۷/۱)		$\chi^2=۳۱/۶۵$
بلی	۹۵ (۲۲/۸)	۱۲۰ (۴۲/۹)		$P<۰/۰۰۱$
فرستادن پیام				
خبر	۶۲ (۱۴/۹)	۴۶ (۱۶/۴)		$\chi^2=۰/۳۱$
بلی	۳۵۵ (۸۵/۱)	۲۳۴ (۸۳/۶)		$P=۰/۰۵۷$
اینترنت				
خبر	۳۷۴ (۸۹/۷)	۲۲۷ (۸۱/۱)		$\chi^2=۱۰/۴۷$
بلی	۴۳ (۱۰/۳)	۵۳ (۱۸/۹)		$P=۰/۰۰۱$
پخش موزیک				
خبر	۹۵ (۲۲/۸)	۷۴ (۲۶/۴)		$\chi^2=۱/۲۱$
بلی	۳۲۲ (۷۷/۲)	۲۰۶ (۷۳/۶)		$P=۰/۰۲۷$
دوربین				
خبر	۲۱۶ (۵۱/۸)	۱۵۰ (۵۳/۶)		$\chi^2=۰/۲۱$
بلی	۲۰۱ (۴۸/۲)	۱۳۰ (۴۶/۴)		$P=۰/۰۶۴$
GPS				
خبر	۴۰۳ (۹۶/۶)	۲۶۴ (۹۴/۳)		$\chi^2=۲/۲۶$
بلی	۱۴ (۳/۴)	۱۶ (۵/۷)		$P=۰/۰۱۳$

بحث

در این مطالعه میزان وابستگی به موبایل برحسب طول مدت استفاده از آن و تعداد تماس‌های ارسالی و دریافتی روزانه و در پایان هفته و متوسط شارژ ماهانه تفاوت معناداری داشت. میزان وابستگی اعتیادی ۰/۹٪، وابستگی شدید ۰/۶٪ و متوسط ۰/۹۳٪ بود که کمتر از سایر مطالعات می‌باشد (۷ و ۸)، چنانکه در مطالعه خزایی روی نوجوانان دبیرستان‌های

جدول ۳- مقایسه میزان وابستگی به موبایل برحسب مدت استفاده

P.V	مدت استفاده برحسب سال			میزان وابستگی
	جمع (%)	≤۳ (%)	>۳ (%)	

شهر بیرجند (سال ۹۱) ۹۵/۳٪ (۶۱۱ نفر) نوجوانان وابستگی متوسط، ۳/۴٪ (۲۲ نفر) وابستگی شدید و ۱/۲٪ (۸ نفر) اعتیاد به تلفن همراه داشتند (۸). در مطالعه یانگ نیز روی ۵۴۸ نوجوان، ۸۸/۷٪ وابستگی متوسط به تلفن داشتند، ۸/۴٪ وابستگی شدید و ۲/۹٪ معتاد به تلفن همراه بودند (۷).

در این مطالعه مدت استفاده از موبایل و تعداد تماس‌ها و پیام‌های دریافتی و ارسالی روزانه در دانشجویان سنین مختلف، متفاوت بود. افراد جوان‌تر وابستگی بیشتری به موبایل داشتند که مشابه سایر مطالعات است (۱۰-۸). میزان وابستگی به موبایل و استفاده از اینترنت با موبایل در دانشجویان مقطع دکتری بالاتر بود که شاید به دلیل استفاده علمی- پژوهشی از آن باشد.

در مطالعه موتوهارو ۳۲۴ مرد و ۱۲۶ زن سنین ۱۸-۳۹ سال (۱/۶۶±) ۲۰/۷ سال) که استفاده منظم از تلفن همراه داشتند، مورد بررسی قرار گرفتند. متوسط زمان استفاده از تلفن در آنها در طول هفته (۵۸/۴۵±۱۳۹/۸۸) ساعت و متوسط تعداد افرادی که به‌طور منظم با آنها در طول هفته صحبت می‌کردند، (۳/۷۲± ۳/۹۷) نفر و متوسط زمان صرف‌شده برای نوشتن و خواندن پیام‌ها (۱۰۱/۹۷± ۱۳۰/۳۰) ساعت و متوسط تعداد افرادی که به آنها پیام ارسال یا دریافت می‌کردند (۶/۳۶± ۶/۵۴) نفر بوده است (۱).

در مطالعه سانچرز روی ۱۳۲۸ نوجوان با میانگین سن ۱۵/۷ سال، ۴۱/۷٪ افراد وابستگی شدید به موبایل داشتند. سن رابطه مثبت معناداری با وابستگی به موبایل داشته و افراد جوان‌تر وابستگی بیشتری به آن داشتند (۹).

در مطالعه لیبیکانیز روی ۲۰۰ نفر از زنان با میانگین سنی ۲۷ سال، مدرک تحصیلی بالاتر و سن پایین‌تر با استفاده از اینترنت، پیام متنی و تلفن همراه ارتباط داشت (۱۰).

وابستگی شدید	۳۵ (۵/۶)	۲۲۰ (۳۵/۱)	۳۷۱ (۵۹/۳)	۶۲۶ (۱۰۰)
اعتیاد	۱۰ (۲۰/۸)	۲۰ (۴۱/۷)	۱۸ (۳۷/۵)	۴۸ (۱۰۰)
جمع	۴۵ (۶/۷)	۲۴۰ (۳۵/۶)	۳۸۹ (۵۷/۷)	۶۷۴ (۱۰۰)

جدول ۴- مقایسه میزان وابستگی به موبایل برحسب چگونگی استفاده

P.V	χ^2	وابستگی متوسط (%)	وابستگی شدید (%)	اعتیاد (%)	چگونگی استفاده
					تعداد تماس‌های دریافتی روزانه
		۱ (۱۶/۷)	۸ (۱۹/۰)	۳۵۹ (۵۵/۳)	< ۵
P<۰/۰۰۱	۳۰/۰۷۵	۵ (۸۳/۳)	۲۳ (۵۴/۸)	۲۰۲ (۳۱/۱)	۶-۱۵
		.	۱۱ (۲۶/۲)	۸۸ (۱۳/۶)	> ۱۵
					تعداد تماس‌های ارسالی روزانه
		۲ (۳۳/۳)	۹ (۳۱/۴)	۳۶۰ (۵۵/۵)	< ۵
P<۰/۰۰۱	۳۱/۶۲۷	۴ (۶۶/۷)	۲۳ (۵۴/۸)	۱۹۵ (۳۰/۰)	۶-۱۵
		.	۱۰ (۲۳/۸)	۹۴ (۱۴/۵)	> ۱۵
					تعداد تماس‌های دریافتی پایان هفته
		.	۱ (۲/۴)	۱۴۷ (۲۲/۷)	< ۱۰
P<۰/۰۰۱	۳۵/۸۱۳	۲ (۳۳/۳)	۷ (۱۶/۷)	۱۴۲ (۲۱/۹)	۱۱-۲۰
		۲ (۳۳/۳)	۴ (۹/۵)	۱۱۶ (۱۷/۹)	۲۱-۳۰
		۲ (۳۳/۳)	۲۷ (۶۴/۳)	۱۸۵ (۲۸/۵)	۳۱-۴۰
		.	۳ (۷/۱)	۵۹ (۹/۱)	> ۴۰
					تعداد تماس‌های ارسالی پایان هفته
		.	۳ (۷/۱)	۲۱۶ (۳۳/۳)	< ۱۰
P<۰/۰۰۱	۲۹/۳۹۹	۳ (۵۰/۰)	۷ (۱۶/۷)	۱۹۱ (۲۹/۴)	۱۱-۲۰
		۲ (۳۳/۳)	۸ (۱۹/۰)	۱۰۳ (۱۵/۹)	۲۱-۳۰
		.	۱۲ (۲۸/۶)	۸۱ (۱۲/۵)	۳۱-۴۰
		۱ (۱۶/۷)	۱۲ (۲۸/۶)	۵۸ (۸/۹)	> ۴۰

جدول ۵- ارتباط بین وابستگی به موبایل در حیطه‌های مختلف و عزت‌نفس دانشجویان

اعتیاد	اجبار	اختلال	تحمل
$r = -0/67$	$r = 0/09$	$r = -0/92$	$r = -0/83$
$p = 0/07$	$p = 0/81$	$p = 0/02$	$p = 0/03$

بود. همین‌طور متوسط پیام‌های ارسالی روزانه و در پایان هفته و نیز متوسط شارژ ماهانه در دخترها بیشتر بود. بازی با موبایل و تماشای فیلم و استفاده از اینترنت در پسرها بیشتر بود.

در مطالعه بیلوکس نیز در رابطه با تعداد تماس‌ها و مدت تماس‌های روزانه تفاوتی در دو جنس وجود نداشت اما تعداد پیام‌های ارسالی روزانه در دختران بیشتر از پسران بود (۱۱).

میزان شیوع استفاده از موبایل در جوانان استرالیایی هم ۹۴٪ بود و مردان در مقایسه با زنان حدود ۲ سال جوان‌تر بودند (۱۲).

برای گزارش کرد مردان رفتارهای اعتیادی بیشتری نسبت به اینترنت نشان می‌دهند در حالیکه زنان از تلفن همراه بیشتر به‌عنوان وسیله‌ای برای برقراری ارتباط عاطفی استفاده می‌کنند. به‌رحال به‌نظر می‌رسد استفاده نامناسب از هر دو تکنولوژی در نوجوانان می‌تواند مشکل‌ساز باشد و با افزایش سن و اشتغال و کاهش موارد تفریحی و بازی، پی‌آمدهای منفی آنها کمتر خواهد شد. به‌رحال تلفن همراه رفتار

در مطالعه بیانچی مشابه مطالعه ما نتایج نشان داد افراد جوان بیشتر تمایل به ارسال پیام (۲۳/۲۹±۱۳/۲۳) و دریافت آن (۶۱/۲۰±۱۳/۱۲) نسبت به ارسال تماس (۲۸/۲۱±۲/۴۱) و دریافت تماس (۲۸/۲۱±۲/۷۶) داشتند. پرداخت هزینه موبایل نسبتاً مساوی بود. سن با تعداد دفعات استفاده از موبایل ارتباط داشت. سن، جنس، روش پرداخت هزینه موبایل و عزت‌نفس، هویت یابی نیاز به تعلق، پیش‌بینی‌کننده‌های مستقیم، میزان استفاده از موبایل و درگیری با موبایل بودند. درگیری با تلفن همراه در افراد جوان‌تر و مؤنث و افرادی که از تلفن همراه برای احساس هویت و نرمال بودن بین دوستان و همسالان استفاده کردند، بیشتر بود. هویت‌یابی قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده میزان استفاده از موبایل و درگیری با آن بود (۱۱).

افراد جوان‌تر در خانه با والدین زندگی می‌کنند و محدودیت‌هایی از طرف ایشان برای دسترسی به سایر تکنولوژی‌های ارتباطی دارند که بالقوه منجر به استفاده از موبایل برای برقراری ارتباط با دیگران می‌شود. به‌علاوه زمانی که بالغ‌تر می‌شوند از سایر تکنولوژی‌ها مثل شبکه‌ی اینترنت و ایمیل استفاده می‌کنند.

در این مطالعه میزان وابستگی به موبایل در دو جنس تفاوت معنادار نداشت ولی مدت استفاده از موبایل در ۵/۷٪ دختران بیشتر از ۶ سال

مختلف بدون پیش‌بینی عواقب آن در زندگی واقعی را فراهم می‌کنند. علاوه بر این اینترنت می‌تواند نقش مهمی در توسعه و حفظ سایر اعتیادها مثل قمار بیمارگونه و اعتیاد جنسی داشته باشد. در مقابل استفاده ناسازگارانه از تلفن همراه ممکن است سوء استفاده تلقی شود ولی اعتیاد نباشد چون منجر به تغییرات سریع عاطفی و بازی با هویت‌های مختلف نمی‌شود (۱۳).

محدودیت این مطالعه مقطعی بودن آن است، در حالی که وابستگی به تلفن همراه و پی‌آمدهای ناشی از آن نیاز به مطالعات دقیق‌تر طولی دارد تا با اطمینان بیشتری بتوان رابطه این اختلال را با عزت‌نفس مشخص نمود. پیشنهاد می‌شود، مطالعاتی انجام شود تا مشخص نمایند استفاده نامناسب از اینترنت و تلفن همراه منجر به استرس‌های سایکولوژیک و اختلالات شناختی می‌شوند و یا این اختلالات فرد را مستعد استفاده پاتولوژیک از تکنولوژی‌های مذکور می‌کند. براساس یافته‌های این مطالعه کاهش عزت‌نفس می‌تواند منجر به استفاده مشکل‌ساز از تلفن همراه شود در صورتی که با افزایش عزت‌نفس، فرد احساس توانمندی و ارزشمندی نموده و خودپنداره‌ی مثبت وی را در برابر استرس محافظت می‌کند.

باتوجه به اینکه پی‌آمدهای روانشناختی و اختلالات رفتاری ناشی از وابستگی به تلفن همراه کمتر بررسی شده است پیشنهاد می‌شود نشانه‌های شخصیتی اعتیادی بررسی و مداخلات بالقوه چون ارتقای مهارت‌های اجتماعی و افزایش عزت‌نفس دانشجویان اتخاذ شود.

تشکر و قدردانی

بدین‌وسیله از همکاری معاونین محترم تحقیقات و دانشجویی - فرهنگی دانشگاه تقدیر و تشکر می‌گردد.

References

- Motoharu T, Susumu T, Masayoshi K. Addictive personality and problematic mobile phone use. *CyberPsychology & Behavior* 2009;12(5):501-507.
- Brian R, Tilman Sh, Young T. Development of a scale to measure problem use of short message service: the sms problem use diagnostic questionnaire. *Cyber Psychology & Behavior* 2007;841-844.
- Paz de laPuente M, Balmori A. Addiction to cell phones; are there neurophysiology Mechanisms involved. *Proyecto* 2007;61:8-12.
- Ehrenberg A, Juckes S, White K, Walsh S. Personality and self-esteem as predictors of young people's technology use. *Cyber Psychology & Behavior* 2008;11:739-741.
- Hyun Y. Development of a call phone addictive Scale for Korean Adolescents. *J Korean Acad Nurs* 2009;39(6):818-828.
- Martin-Albo JL, Nunez J, Navarro J, Grijalvo F. The Rosenberg self esteem Scale translation and validation in university student's. *The Spanish Journal of Psychology* 2007;10(2):458-467.
- Yuan-Sheng Y, Ju-Yu Y, Chih-Hung Ko, Chung-Ping Ch, Cheng-Fang Y. The association between problematic cellular phone use and risky behaviors and low self-esteem among Taiwanese adolescents. *BMC Public Health* 2010;10:217.

اعتیادآور مثل اینترنت ایجاد نمی‌کند بلکه در رابطه با تلفن همراه بیشتر استفاده مشکل‌ساز از آن مطرح می‌باشد (۱۳).

در این مطالعه وابستگی به موبایل و عزت‌نفس در دانشجویان ارتباط معنادار داشت یعنی در دانشجویانی که عزت‌نفس پایین‌تری داشتند، وابستگی به موبایل بیشتر بود. در مطالعه دکتر فیلیپ جیمز نیز استفاده مشکل‌ساز از تلفن همراه با سن، برون‌گرایی و پایین‌بودن عزت‌نفس افراد ارتباط داشت (۱۴).

انگیزه‌های روانی - اجتماعی، مثل افزایش عزت‌نفس و نیاز به تعلق، رفتار افراد را در رابطه با موبایل تحت تأثیر قرار می‌دهد. عزت‌نفس ادراک فرد از ارزش‌های خود برای سلامت روانی، انعطاف‌پذیری و مقابله فردی است. اغلب عزت‌نفس یک فرد، در رابطه با دوستان و همسالانش، شکل می‌گیرد، به‌خصوص اگر ارزش‌های آنها مورد تأیید دیگران قرار بگیرد. همان‌طور که تلفن همراه برای ارتباط با دیگران ارزش دارد، عزت‌نفس روی رفتار مربوطه استفاده از تلفن همراه تأثیر می‌گذارد (۱۵).

نتایج تحقیقات انجام شده در رابطه با تأثیر عزت‌نفس روی استفاده از تلفن همراه، متفاوت است. گرچه برخی از محققین دریافته‌اند کاهش عزت‌نفس رفتار مشکل‌ساز تلفن همراه را پیش‌بینی می‌کند (بیانچی و فیلیپ - ۲۰۰۵) بقیه رابطه‌ای بین میزان استفاده از تلفن همراه و رفتارهای اعتیادی و عزت‌نفس پیدا نکرده‌اند (بوت و فیلیپ - ۲۰۰۸) (ادنبرگ - ۲۰۰۸) بنابراین هنوز این رابطه نامشخص می‌باشد. ممکن است به دلیل اثر غیرمستقیم عزت‌نفس بر رفتار تلفن همراه باشد و عزت‌نفس واسطه‌ای برای نیاز به تعلق در افراد می‌باشد (۱۵).

افرادی که نیاز شدید برای برقراری ارتباط با دیگران دارند و در برخی موارد با امید ارتقای اعتماد به نفس‌شان حرکت می‌کنند، محتمل‌ترین افراد برای درگیری و گرفتاری شدید به تلفن همراه محسوب می‌شدند (۱۲).

استفاده نامناسب از تکنولوژی‌های ارتباطی با استرس‌های سایکولوژیک در دانشجویان مرتبط است، مطالعات نشان داده دانشجویانی که استفاده مشکل‌ساز از تلفن همراه داشته‌اند، اعتمادبه‌نفس پایین‌تر (نیمز - ۲۰۰۵) احساس تنهایی بیشتر (موراها - ۲۰۰۰) احساس تنهایی و افسردگی بیشتر (اوزکان - ۲۰۰۷) و افسردگی، اضطراب و اختلالات خواب (ویناس - ۲۰۰۲) دارند و پی‌آمدهای منفی استفاده نامناسب از موبایل در جنس مؤنث بیشتر است. ممکن است به این دلیل باشد که خانم‌ها اساساً از تلفن همراه برای برقراری ارتباط اجتماعی استفاده می‌کنند درحالی‌که موارد استفاده مردان بیشتر، دوربین، هماهنگی و سرگرمی است (۱۳).

از بین برنامه‌های کاربردی خاص این تکنولوژی‌ها، خطر بزرگ در رابطه با برنامه‌های ارتباطی و هم‌زمان مثل گپ، بازی‌های آنلاین، وجود دارد زیرا این برنامه‌ها اجازه ارتباط شخصی زیاد و بازی با هویت‌های

8. Khazaie T, Saadatjoo A, Dormohamadi S, Soleimani M, Toosinia M, Mullah Hassan Zadeh F. Prevalence of mobile dependency and adolescence aggression. *Journal of Birjand University of Medical Sciences* 2013;19(4)
9. Sanchez-Martínez M, Otero A. Factors associated with cell phone use in adolescents in the community of Madrid (Spain). *CyberPsychology & Behavior* 2009;12(2):131-137.
10. Lipica S, Hutton HE, Erbeling EJ, Brandon ES, Finkelstein J, Chander G. Digital divide: variation in internet and cellular phone use among women attending an urban sexually transmitted infections clinic. *J Urban Health* 2010;87(1):122-8.
11. Billieux J, VanderLinden M, d'Acremont M, Ceschi G. Zermatten a: does impulsivity relate to perceived dependence on and actual use of the mobile phone? *Applied Cognitive Psychology* 2007; 21(4):527-537.
12. Walsh S, White K, Young R, Cox S. Keeping in constant touch: the predictors of young Australians' mobile phone involvement. *Computers in Human Behavior* 2011;27(1):333-342.
13. Beranuy M, Oberst U, Carbonell X, Chamarro A. Problematic internet and mobile phone use and clinical symptoms in college students: The role of emotional intelligence. *Computers in Human Behavior* 2009;25(5):1182-1187.
14. Phillips G, Butt S, Blaszczyński A. Personality and self-reported use of mobile phones for games. *CyberPsychology & Behavior* 2006;9(6):753-758.
15. Walsh P, White K, Ross M. The phone connection: A qualitative exploration of how belongingness and social identification relate to mobile phone use amongst Australian youth. *Journal of Community & Applied Social Psychology* 2009;19(3):225-240.